

FORTUNA a tökéletes főz-süt-fűt kb. 5 fillérért petrolgáztól egy órára!

PERFEKT FŐZŐLAPUNK UTÓLÉRHETETLEN!

Fűzlet: Andrássy-ut 38 (Nagymező-utca sarok). Telefon 1-262-73
Fűzlet: Rákóczi-ut 40 (Corvinnal szemben). Telefon 1-400-71

Többezer éves cserepek a Tabánban

Nagy Lajos professzor nyilatkozata a tabáni ásatások eredményeiről

Mikor a rácvárosi viskókat lebontották: az archeológusok vették birtokba az egész Tabánt. Azóta dr. Nagy Lajos egyetemi tanárnak, az aquincumi múzeum igazgatójának vezetésével és irányításával folyik ott a kutató munka. Két esztendő alatt szelvényben hosszában átkutatták az egész városrészt és az eredmény valóságosan szenzációs. A föld mélyéből többezer esztendő cserepek kerültek napvilágra: csuprok, kanták, fazekak, bödönök és tányérok darabjai, több évezredek kultúra bizonyítékai. Találtak őskori holmikát a neolith és hallstatti kultúrák idejéből. Találtak temérdek kelta kerámiát, római köveket, középkori cserepeket és a török hódoltság idejéből ép és törött állapotban kibányászott mázos, figurás és mázatlan köcsögeket és tányérokat. A tudós számára ez a sok cserep olyan, mint a nyitott könyv, melyből olvasni lehet. Ezek a cserepek többezer esztendő multról beszélnek és ezekből a cserepekből Nagy Lajos professzor nemcsak Tabán őslakóinak települési egymásutánját határozta meg, de a régiségek többé-kevésbé tisztázzák Buda eredetének a történetét is.

Meglátogattam Nagy Lajos professzort, hogy megkérjem, mondjon el egyet-mást a tabáni ásatások eredményéről. A professzorra a régi Károlyi-palotában bukkantam rá, ahol valósággal fazekasműhelyt rendeztek be, melyben szorgos munka folyik. Az aquincumi igazgató felügyelete és vezetése alatt most rekonstruálják a Tabán gyomrából kibányászott cserepeket. Finom rajzu tányérok, nagyhasú méter magasságú kelta cserep-hombórok, harangalakú köcsögek és hasonló sorjázanak itt a szekrényekben és várják a Budavár visszafoglalása alkalmából rendezendő kiállítást. Bizonyára óriási sikerük lesz ezen a kiállításon, nemcsak azért, mert szépek és érdekesek, de hogynem érdekelné bennünket az a fazék és az a köcsög, amelyben kétezer esztendővel ezelőtt kelta halászok főzték a halat

A kőkorszaktól a törökvilágig

Nagy Lajos professzor, kinek fiatalága ellenére már a külföld tudósvilága előtt is jólcsengő neve van, örömmel ujságot, hogy a Tabán gyomrából kiásott kerámia-gyűjteményben a korai kőkorszaktól a neolithól kezdve a bronz-kor, a vas-kor (hallstatti kultúra) és a kelta koron keresztül egészen a XVIII. századig minden időszaknak megvan a maga emléke. Különösen értékes ez a gyűjtemény most, mikor a főváros megiratni készül Budapest történetét és a tabáni ásatások fogják tisztázni Budapest eredetét. Részben megváltozik a római korszakra vonatkozó tudásunk is. Sok új dolgot tudtunk meg a római megszállás koráról, s ennek különböző fázisairól. Érdekes például — mondja dr. Nagy Lajos —, hogy a kelta kultúra mennyire szaturálva volt a római ízléssel; mutatja az, hogy találtak egy kelta edényt, melyen díszítésként egy Viktóriának gemmába vésett rajza szerepel. Tabán rendezése különben szívügye Szendy Károly polgármesternek. A kezdetleges régészeti leleteken fellelkesülve, Király Kálmán tanácsnok is úgy intézkedett, hogy a régészeti kutatások karöltve haladhatnak a kertészeti és egyéb munkálatokkal. Kutatásaink már 1935-ben nagyszerű eredményekkel jártak. A földből kibányászott emlékekből már két szoba van berendezve a főváros új régészeti múzeumában. De 1936-ban, mikor az egész tabáni dombot lehordták, az archeológiai anyag megduplázódott és nemcsak kiegészíté, de felül is múlja a régít. Így aztán az újonnan berendezett történeti múzeum páratlan lesz abban a tekintetben, hogy az összes kultúrkorszakok kerámiáját, különösen pedig a középkor kerámiáját teljes egészében tudjuk bemutatni.

— Őszintén szólva nem lepett meg — mondja a professzor —, hogy a tabáni ásatások ilyen szép eredménnyel jártak. Vártam ezt az eredményt, mert hiszen Budapest évezredeken át tranzit-állomás volt Észak-Európa és Nyugat-Magyarország, valamint az Aldunán keresztül feljövő bizánci és nyugati kereskedelem között.

Pest város eredetét tisztázták az 1932. évi esküteri ásatások. Az a hatalmas római vár, melyet Diocletianus császár 294-ben épített, s melynek irodalmi említése *Idátius* „Fasti”-jából közismert, indította a kutatókat arra, hogy a pesti hídfővel szemben, a budai átellenes oldalon is, ha nem is olyan nagy, de hasonló védőművet kell találni. Az 1934. évi ásatások azt mutatják, hogy a tabáni templom környékén csak a késő középkor folyamán épültek házak. Korábban a Duna gyakori kiöntései miatt homokos zátony volt ez a terület, viszont a magasabban fekvő részeket állandóan lakták és az ásatások is változatos kultúrák nyomait mutatják. Érdekes, hogy az ásatások során a vidéken középkori épületek, házak nyomai nem kerültek elő, ellenben nagy számban találtunk putri, azaz földbeástott lakóhelyeket, kerek alakú, mélyebb tűzhelyeket, raktárvermeket és hulladékgödöröket. Ezek a gödrök, vermek nem egy korszakból származnak, hanem a legkülönbözőbb kultúrák hagyatékai. A rézkorszak, vagy a keltakori vermek mellett ugyanabban a szintben jött elő XV. vagy XVII. századból való veremraktár is.

Az ásatási rétegrajzok megmutatták, hogy a régi időkben az a kiemelkedő domb volt a lakott hely, melyet nyugatról az Ördögárok, kelet felől a Dunamentén haladó hajóvontató út határolt, észak felé a budai Várhegygel volt összeköttetésben. Ez a szerencsés alakulata tette állandó lakott helyé, révmelletti teleppé, mely azonban városjellegű sohasem ért el. Az őskor folyamán — ideszámítva a római uralom korába beletorokolló késő La Tène-kultúra időszakát is — az Ördögárok mocsaras környéke szinte vonzotta a primitív népeket, mert megélhetésük számára bőségesen megtalálták a létfeltételeket. Az őskori vermek élelemhulladékai, kagylóhéjak, teknősbékapáncsok és használatuk mutatják, hogy a mocsaras vidék szolgáltatta a főélelmi cikkeket. A hegyek pedig a vadat adták, mint ahogy ezt az őskori vermekben talált szarvascsontok és vad-disznóagyarak jelzik.

Nagy Lajos professzor reméli, hogy település-történetre vonatkozó kutatások során a pesti középkori város-alapítással együtt haladó jobbparti városrészeknek a *parvum*, vagy *minor Pest*-nek a helyét is pontosabban megállapítják majd. Érdekes különben az a megjegyzése, hogy a Szent Gellért-legendában történetileg is hitelesnek elfogadható *Capella beatae Virginis* helyét nem sikerült felfedezniük.

Az 1935. évi ásatás megmutatta, hogy a Közép-Duna vonalának pesti szakasza a legjelentősebb őskori települések bázisa volt. Találtak itt kőkorbéli vonaldíszes kerámiát és szép számmal van képviselve a gyűjteményben az úgynevezett neolith-kor végét jelző badeni kultúrára emlékeztető kerámia. Nagyobb számmal van képviselve a gyűjteményben a bronz-kor is, elsősorban a harangalakú edényekkel, de szórványosan olyan cserepeket is találtak, melyeken a díszítések mészerakással voltak kitöltve. A vas-korból való szórványos leletek azt mutatják, hogy ez a kultúra fejlődési fázisok nélkül olvadt fel a La Tène-kultúra utolsó szakaszának hordozói által képviselt, szinte európai — nemzetközivé vált kultúrájában.

Kelta-telep Tabánban

Legszébben volt képviselve ásatásunk területén a La Tène (kelta) kultúra utolsó szakasza, mely már részben átmege a római uralom idejébe. Ennek a korszaknak az emlékeit egy-egy tűzhelyen találták meg, vermekből bányászták ki és egymás mellett szerepelnek a legváltozatosabb alakú, formájú és díszítésű kelta edények. Magyarországon eddig a tabáni La Tène-kerámia a leg-tökéletesebb. A tabáni telep anyaga áll a közép-dunavidéki kultúrában a vezető helyen. A későbbi kelta kerámiának egyik jellegzetessége a jól iszapolt, vörösré égetett kancsókön vörös- és fehérsávos festés és ezen belül vonalas festett díszek alkalmazása. De nagyszámban kerültek elő graffitall kevert anyagból vastag peremű csöbrök, csuprok, melyek oldalait függőleges vagy

keresztvező rovátkolások díszítik. Nem hiányoznak a besímtott vonalas díszítések, a bekarcolt hullámos vonalak és szerepel a benyomott díszek alkalmazása is.

A késő kelta kultúra, mondhatjuk telep- város nem tűnt el a római uralom korával. Az ásatások alkalmával kimondottan római ízlésű cseréptöredékek csak néhány példányban akadtak. De a kelta fazekasok már átveszik a római formákat. Említést érdemel, hogy a névleg ismert kelta fazekasnak, *Resatus*-nak több edénytöredéke is előkerült a föld alól, vegyesen tiszta La Tène-stílusú darabokban. *Resatus*-ról tudjuk, hogy csak Krisztus után az első század fordulóján hozta fel gyárát Pogánytelepről Aquincum vidékére. A tabáni kelta telep megőrizte régi jellegét, a római kultúrát pedig nem fogadta be. A La Tène utolsó szakaszának hosszú élete volt.

A tabáni ásatásoknál előkerült kelta putrilakások tűzhelye polgári település hagyatéka nem választható el az *Eravisk* névű kelta néptörzstől, melynek megerősített vára a Gellérthegyen állott, ahol a civitas vezetősége székelt. A Gellérthegyen, főleg a déli lejtőjén laktak az előkelőbbek. A hegy déli oldalán talált sírkövek mutatják, hogy ott volt a temető is. Ugyanitt került elő egy kelta szentély, melynek területén T. Fl. *Titianus augur oltárkövét találták meg*. Ezt a császári ház és a civitas *Eraviscorum* üdvéért állította a III. század közepe táján. Ez is azt bizonyítja, hogy az itt lakó kelta-törzsek *eravisk* volt a neve.

Ez az eraviskus törzs volt az, amely a gellérthegyi hallstatti-kori várat a Krisztus születése előtti első évszázadban megszállta. Mint az új nyugatról jött honfoglaló-rátelepedett az illyr-pannon őslakosságra és kultúrája átvételére kényszerítette. Így volna érthető *Tacitus* megjegyzése, hogy az eravisek olyan nyelvet beszélnek, mint más illyr törzsek.

A Gellérthegy déli részének újabb átkutatása alkalmával ennek a Krisztus előtti első évszázadból való várnak egyes falrészeit még sikerült a kutatóknak megtalálniuk; apróbb próbaásatások pedig ugyanazt a kerámiát hozták napfényre, mely a tabáni ásatásokból ittmaradt.

A tabáni ásatás nem is lenne teljes, ha rövidesen nem követné a Gellérthegy déli részének a felkutatása. Ez a rész is állandóan lakott volt. Legjobban mutatja ezt az 1904-ben a vízművek építése alkalmával szórványosan előkerült kerámia, melyben a bodrogkeresztúri kultúra füles köcsögeitől a késő bronz-koron át a késő La Tène grafitos agyagú csuporjáig minden megtalálható. A tabáni ásatás őskori szegényebb anyagai innen bővülnek ki legszebben. Ezen a területen kell megtalálnunk az eraviskok előkelőnek temetőjét is.

Az 1934. évi ásatások során ráakadtak a tabáni római őrtorony alapfalának egyik kis részletére is. Ezt a római őrtornyot *Frigeridus Pannonia*, Valéria katonai parancsnoka építette Krisztus után 374-ben. A fal római voltát eldöntötte a falazás technikája, a beépített római téglák és a környékén talált késő-római leletek. Sajátos késő-római hadi-építkezésre vallott az is, hogy mikor az őrtorony alapjait ásták, akkor először karókat, cölöpöket vertek a nyers anyagba, szorosan egymás mellé. Ezek harminc-negyven centiméter mélységre voltak leverte. Körülbelül ugyanannyira állottak ki a földből is és ezekre a cölöpökre öntötték az egykorúak a forró mészebe ágyazott mészkőfalazást. Ugyanez a technika előfordul a nőgrádverőcei római őrtoronyánál is. A római vár mellett bizonyít, hogy a déli faltól 9,20 méterre megtalálta Nagy Lajos professzor a várat körülvevő árok egy részét, s ebbe leomolva a délnyugati sarokkal hatalmas darabját. Az őrtorony keleti fala az Atilla körűt építések ment tönkre. Kisméretű lehetett. Hossza, szélessége 15–20 méter, megfelelt a csillaghegyi és budakalászi ugyancsak *Frigeridus* által emelt torony méreteinek. S hogy építését *Frigeridus* nevével elválasztani nem lehet, bizonyítja az a sok bélyeges tégl is, mely a vezér és tisztjeinek nevét mutatja.

Sátorváros az Árpádok idején

Érdekesen beszélte el azután Nagy Lajos doktor, hogy a rómaiak miképpen és mikor tájban építhették az esküteri Castellumot és vis-à-vis-ját, a tabáni őrtornyot, a pesti átkelés és rév védelmére. Elmondta azt is, hogy ásatásaik során elsősorban találtak középkori emlékeket is. Feltűnőnek találja, hogy a keltakori putrikra emlékeztető gödrök a középkorból is tömegesen kerültek elő. Ebből azt látja, hogy a Tabán a középkor folyamán erősen lakott volt. Egyes hamuvallt gödrök mellett, melyeknek mélysége fél-métertől harmadfélméterig ment, találtak nyers agyag-talajban részben koralakú, részben négyszögletes formában haladó cölöplyukakat, melyek nyilvánvalóan a rév mellett sátorú lakosság hagyatékához tartozhattak. A földbevert fakarók kerek és négyszögű sátrak tartói voltak s amellet

szólnak, hogy a budai oldal ezen rév melletti területen még évszázadokig csak *sátoros-telep* létezett, mely a „sokadalom” vásártartás rendeltetésének jobban megfelelt, mint a kőből épített rázak.

Ezek a középkori gödrök ajándékozták meg bennünket a hazai középkori kerámia egyik legteljesebb és legalaposabban datálható csoportjával. Az egyik ilyen gödrőben, mely színültig tele volt csereppel, XV. századbeli pénzekre bukkantak, ami azt bizonyítja, hogy a cserepek is a XV. századból valók, vagyis Mátyás vagy Zsigmond király idejéből. Nagy Lajos professzor azt hiszi, hogy egy *lacikonha berendezési anyagát, vagy felszerelését sikerült felfedeznie*. A verem anyagát, amint említettük, apró darabokban találták meg. Egyik-másik nagyobb edényt néha száz darabból kellett összeragasztani, ami meglehetősen fáradságos és türelmet igénylő munka volt. A felfedezett holmik között különben voltak apróbb perselyek és talpaspolarak, melyeknek anyaga jól iszapolt és fehérre égetett, foytatásai az Árpád korabeli kerámiának. Több darabon a külső feneken keresztbélveget találtak, melyek használata ugyancsak a korábbi századokra megy vissza, ugyancsak jelentkezik a keresztbélvegy egyes nagyobb edények félkör-alakú vastag szájpereimén is. A másik veremben az Árpád-kori kerámiára, jellegzetesen festett korszakra bukkantak. A nyomott román stílusra visszamenő formák mellett jelentkezik már a zománcos köcsög is és új szintet kap e század kerámiája azáltal, hogy archaizáló vonásként egyes edények perem alatti részén közbemenő benyomott díszeket találunk, (kereszt, sakk forma, függőleges vonalak, stb.), melyeket karikák vagy sarkantyú alakú forgóbélvegy segítségével még égetés előtt nyomtak be az edény oldalába. Jellegzetes, különálló fejezete ez a magyar kerámiának, mely lendületes, új forma-kiváltó haladás helyett a nyugodtságot keresi. Visszamegy a múltba, ahelyett, hogy a nyugati vagy itáliai kerámia vívmányainak értékesítésével új szintet hozna a szerény, igénytelen napi használatra szánt cserepedényekre. Csak a zománc alkalmazását tanulta el az idegentől.

Meglepően érdekes a török hódoltság idejéből való gyűjtemény is. De hát ezekről egész könyvet, érdekes vaskos könyvet lehetne írni. Reméljük, hogy dr. Nagy Lajos professzor meg is írja ezt a könyvet.

Pásztor Mihály

Kinevezések és előléptetések a belügy-minisztériumban

A kormányzó a belügyminiszter elterjesztésére Csátary Béla miniszteri osztályfőnököknek az államtitkári címet adományozta.

A kormányzó Kádár László Levente és Boór Aladár miniszteri osztályfőnöki címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsosokat miniszteri osztályfőnökké, Szitós Jenő, lovag Ahsbals Sándor, Lengyel Ervin és Szemerjay-Kovács Dénes miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsosokat miniszteri tanácsosokká, Ethey Géza, Csiky József, Vajay Károly miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárokat, továbbá Somorjay Sándor és Halász Károly miniszteri titkárokat miniszteri osztálytanácsosokká, Grosch Károly miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsost miniszteri tanácsossá és *Fabritius* Károly miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárt miniszteri osztálytanácsossá kinevezte.

A kormányzó Felsőbük-Henfner Lajos, Csepely György és Vitéz Jószy György miniszteri osztálytanácsosoknak a miniszteri tanácsosi címet és jelleggel, Balogh Pál, Nagy Géza, Székely Miklós, Ruttkay-Nedeczky Ödön, Nyomárkay Kázmér, Monostory Albert, Gálffy Imre és Vitéz Siménfalvy Sándor miniszteri titkároknak a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleggel, Sebess Jenő, Szűcs Jenő, Beér Gyula, Kaczián Ervin és Páris László miniszteri segédtitkároknak a miniszteri titkári címet adományozta.

A belügyminiszter ezenkívül többeket léptetett elő a titkári és segédtitkári rangfokozatban és számos előléptetés és kinevezés történt a számvetőségi és irodakezelési karban is.

Véres politikai összetűzések Dublinban

Dublinből jelentik: Ellentétes politikai pártok tagjai péntek este véres verekedést rendeztek. A verekedőket csak a rendőrség tudta egymástól szétválasztani. Több embert letartóztattak. A sebesültek számát még nem tudják.

Magyar-Angol-Német

tannyelvű iskola és internátus. ♦ Telefon: 41-6-81.

Beiratkozás az angol elemibe és internátusba. Jelentkezés az angol középfokú iskolába. Balatoni és mátrai nyaralás. Hízkúra, Sportok, Nyelvtanítás. Angol anyanyelvű gyermekek tandíjmentesek. Damjanich-u 40